

CEIP DE PRÀCTIQUES CURS 22-23
27/09/22

PROTOCOL TRANS

ÍNDEX

- 0. Marc conceptual**
- 1. Objectius**
- 2. Principis generals d'actuació**
- 3. Acompanyament de l'alumnat trans***
- 4. Procés de detecció, comunicació i actuació i mesures que cal adoptar al centre**
- 5. Mesures organitzatives bàsiques que el centre ha d'adoptar.**
- 6. Actuacions generals.**
- 7. Accions concretes**
- 8. Mesures organitzatives i educatives que cal adoptar al centre**
- 9. Actuacions de sensibilització, assessorament i formació dirigides a la comunitat educativa.**
- 10. Inclusió en els plans específics de coordinació pedagògica.**
- 11. Mesures de prevenció, detecció i intervenció davant possibles casos de discriminació, assetjament escolar, violència de gènere o maltractament infantil per identitat de gènere.**

- 12.- ANNEXOS**

0.- MARC CONCEPTUAL:

El marc conceptual de partida és pensar que tota la comunitat educativa forma part de la diversitat. Aquest principi fonamental ha de guiar qualsevol actuació; per això cal deixar de pensar en termes binòmics d'alteritat i evitar donar missatges que facin entendre que hi ha una majoria «normal».

La identitat de gènere d'una persona fa referència, en primer lloc, a si una persona s'identifica amb el sexe que li van assignar en néixer, però també comprèn les actituds que les persones puguin tenir cap als constructes socials que ens fan identificar com a homes o com a dones, els quals són apresos socialment i són interioritzats a través d'un procés subjectiu d'identificació i reconeixement. Quan les persones no s'identifiquen amb el sexe assignat, s'entén que són persones trans*; per contra, les persones que sí que s'identifiquen amb el sexe assignat en el moment del naixement són persones cis.

La identitat de gènere es construeix al llarg de la vida, es configura mitjançant l'autoconcepte i la percepció de les persones de l'entorn i pot ser ja estable al voltant de la primera infància. Per tant, és possible que ja des d'aquesta etapa es pugui autoreconèixer i visibilitzar/verbalitzar una identitat que no coincideixi amb el sexe d'assignació, i fins i tot es pugui generar una situació d'exclusió social, una autopercepció negativa (transfòbia interioritzada), malestar intern, processos complicats d'acceptació familiar, així com crisis emocionals i psicològiques molt difícils de gestionar. Per això és fonamental establir el protocol trans als centres educatius per determinar el procés d'acompanyament i assessorament que es pot oferir des del mateixos.

1.- OBJECTIUS:

- a) Garantir el dret de l'alumnat trans* a un desenvolupament lliure de la seva personalitat i a la no-discriminació per raó d'orientació sexual, identitat de gènere o expressió de gènere en l'àmbit del sistema educatiu.
- b) Reconèixer el dret a la identitat de gènere de l'alumnat, amb respecte a la seva dignitat personal, integritat moral i lliure desenvolupament de la personalitat, d'acord amb la seva identitat, amb el que això implica a l'hora del tracte d'acord amb el seu sexe sentit. Aquest reconeixement i tracte no ha d'estar condicionat a cap tipus de tractament mèdic o aportació de diagnòstic mèdic i/o psicològic previs.
- c) Oferir pautes que facilitin una resposta educativa adequada mitjançant un procés d'acompanyament, sensibilització i formació des del centre educatiu i un procés d'assessorament a l'alumnat, la seva família, el professorat i, si n'és el cas, la resta de la comunitat.

d) Prevenir i evitar situacions de transfòbia, exclusió, assetjament escolar o de violència de gènere des d'una coordinació institucional que permeti identificar-ne les necessitats i adoptar les mesures adients.

e) Afavorir, en coordinació amb les associacions LGTBI i altres agents socials, la sensibilització de tota la comunitat educativa en matèria de diversitat de gènere, especialment dels centres on s'activi aquest protocol i de les famílies d'aquest centre.

2.- Principis generals d'actuació

Totes les actuacions derivades d'aquest Protocol s'han de regir pels principis de respecte i protecció a les persones implicades, d'imparcialitat, de confidencialitat, de diligència i de celeritat.

D'acord amb allò exposat, i amb l'objectiu de garantir els drets de l'alumnat en l'àmbit del sistema educatiu, s'han de tenir en compte els principis i consideracions següents:

a) S'ha d'educar per a la diversitat de gènere, sexual i familiar.

b) No s'ha de discriminar per motius de diversitat sexual i identitat, expressió de gènere o característiques sexuals.

c) S'ha de vetllar perquè el sistema educatiu sigui un espai de respecte lliure de tota pressió, agressió o discriminació per motius d'identitat de gènere i/o d'orientació sexual.

d) Els centres, dins el seu àmbit, han d'incloure el principi de coeducació en els projectes i plans educatius i han d'adoptar les mesures que siguin necessàries per prevenir, detectar i erradicar actituds i pràctiques que suposin perjudici o que siguin discriminatòries.

e) S'han de promoure programes de coordinació entre diferents administracions i serveis per millorar la intervenció davant situacions de risc que posin en perill el desenvolupament integral del menor trans*.

3.- Acompanyament de l'alumnat trans*

El model d'atenció a l'alumnat trans* als centres educatius parteix d'unes premisses bàsiques:

a) Les identitats trans* no són una patologia, sinó una expressió més en el desenvolupament de la identitat de gènere.

b) L'acompanyament ha de ser respectuós i ha de promoure l'autonomia i el lliure desenvolupament de la personalitat, així com l'assoliment del benestar personal, independentment de l'edat, tot plegat tenint en compte que existeixen una multiplicitat de vies en la construcció de la pròpia subjectivitat i que totes són vàlides.

c) Per tal de legitimar el desenvolupament identitari de l'alumnat trans* i reforçar-ne les aptituds i habilitats socials per a la gestió de conflictes, s'han de facilitar les eines i, de forma especial, l'acompanyament que ajudin aquests alumnes a organitzar la seva experiència, amb el propòsit d'afavorir factors de protecció. Totes aquestes decisions són competència de la pròpia persona i el procés és compartit per qui participa en la vida de l'alumnat trans*.

d) S'han de crear les condicions al centre educatiu que millorin la qualitat de vida de l'alumnat trans*.

4.- Procés de detecció, comunicació i actuació i mesures que cal adoptar al centre

1. Detecció i comunicació per part del pare, la mare o els tutors legals.

Quan un pare, una mare, un alumne o alumna o, si n'és el cas, les persones que n'exerceixen la tutoria legal comuniquin al centre una identitat de gènere que no coincideixi amb el sexe d'assignació de l'alumna o l'alumne escolaritzat o en procés d'escolarització, la direcció del centre educatiu ha de comunicar a la família l'existència d'aquest protocol i la seva activació.

El centre ha d'informar la família sobre els recursos existents en el cas que els desconegui (annex 6) i ha de coordinar-se amb els professionals que hi intervenguin, amb l'autorització de la família a través de la clàusula de protecció de dades (annex 7).

També se'ls ha d'informar que per efectuar un canvi de nom a efectes oficials s'han de dirigir al Registre Civil, d'acord amb la Llei 3/2007, de 15 de març, reguladora de la rectificació registral de la menció relativa al sexe de les persones.

El centre ha de dur a terme les actuacions oportunes en el marc del seu pla de convivència, del Decret 121/2010 i dels articles 12 i 22 a de la Llei 8/2016 per tal de minimitzar el risc que pugui suposar trobar-se en situació de vulnerabilitat. En aquest sentit, són útils les mesures previstes en els apartats 5 i 6 d'aquest Protocol.

Així mateix, els tutors, amb el suport dels orientadors, han de fer l'observació i les actuacions d'acord amb el punt 2 d'aquest apartat i amb l'annex 1 d'aquest Protocol, que s'han de donar a conèixer a la persona subjecte del procés i a la seva família.

El servei o departament d'orientació ha d'assessorar la comunitat educativa del centre pel que fa a l'adopció d'estratègies compartides d'acompanyament respectuós.

2.- Detecció, comunicació i actuacions per part del centre

Quan el tutor o tutora d'un grup o qualsevol membre de l'equip docent detecti que un alumne o alumna menor d'edat del centre manifesta una identitat de gènere que no coincideix amb el seu sexe biològic o d'assignació ho ha de comunicar a la família a través d'una entrevista o entrevistes, a la qual pot assistir també l'orientador o orientadora del centre i el director o directora, o la persona de l'equip directiu en qui delegui.

Els objectius d'aquesta entrevista o entrevistes han de ser:

- a) Informar la família sobre els indicadors observats i contrastar aquesta informació amb la que aporta la família (annex 1).
 - b) Donar a conèixer l'existència d'aquest Protocol i informar de les actuacions que es duran a terme des del centre.
 - c) Informar dels recursos existents en els diferents àmbits (annex 6). A més a més, en el cas que la família ho sol·liciti, s'ha de facilitar una còpia de les observacions fetes en el centre (annex 1)
 - d) Acordar les mesures que s'han d'aplicar, d'acord amb l'apartat 5 d'aquest Protocol (annex 2) i valorant possibles coordinacions amb recursos externs.
- La direcció del centre, una vegada dut a terme el procediment descrit en l'apartat anterior, n'ha d'informar l'inspector o inspectora de referència.

5.- Mesures organitzatives bàsiques que el centre ha d'adoptar.

Una vegada fetes les actuacions pertinents en cada cas, la direcció del centre educatiu ha d'establir de forma immediata, tenint en compte el dret de les persones trans* a poder desenvolupar lliurement la seva identitat i a fi d'evitar discriminacions per raó d'identitat sexual i el menyspreu del dret a la intimitat i a la vida privada de l'alumnat, les mesures següents:

- a) S'ha d'indicar al professorat i al personal d'administració i serveis del centre que es dirigeixi a la persona trans* pel nom que hagi triat. S'ha de respectar el seu dret a utilitzar aquest nom en totes les activitats docents i extraescolars que es realitzin al centre, incloent-hi els exàmens.
- b) Sense perjudici que en les bases de dades de l'administració educativa es mantenguin les dades d'identitat registrals, s'ha d'adequar la documentació administrativa d'exposició pública i la que pugui dirigir-se a l'alumnat, en què ha de figurar el nom triat i s'ha d'evitar que aquest nom aparegui de forma diferent als noms de la resta d'alumnes (annex 3).
- c) S'ha de respectar la imatge física de l'alumnat trans*, així com la lliure elecció de la seva indumentària. Si al centre existeix l'obligatorietat de vestir un uniforme diferenciat per sexes, s'ha de reconèixer el dret de l'alumnat trans* a vestir el que correspongui en funció de la identitat de gènere manifestada.
- d) Si es realitzen activitats diferenciades per gèneres, s'ha de tenir en compte el gènere de l'alumnat trans*, i se n'ha de garantir l'accés i l'ús de les instal·lacions del centre, banys i vestuaris inclosos, d'acord amb la seva identitat de gènere.

Quan sigui la primera vegada que es manifesti una d'identitat de gènere diferent a l'assignada en l'àmbit educatiu, s'han d'acordar diferents mesures amb el consentiment de la persona trans* i la seva família o representants legals, principalment:

- a) S'ha d'informar sobre la situació i transmetre nocions sobre identitat de gènere als companys i companyes del grup classe, a altres persones amb qui fins ara s'ha relacionat de manera especial, a l'equip educatiu corresponent i a tot el personal que mantingui una relació amb la persona subjecte del procés (de secretaria, consergeria, menjador, transport escolar, extraescolars).

b) S'ha d'evitar divulgar la seva condició de persona trans* a la resta de la comunitat educativa. És molt important aconseguir l'equilibri adequat entre el suport de les persones que envolten la persona que realitza el trànsit i el seu dret a la intimitat i confidencialitat durant el procés, respectant la seva decisió sobre el moment adequat per donar-lo a conèixer i les persones destinatàries d'aquesta informació.

Quan es tracti d'alumnat menor d'edat, s'ha de comptar amb el consentiment exprés de les seves famílies (annex 1) o responsables legals, llevat del cas que la persona menor d'edat, d'acord amb la seva maduresa, pugui exercir per si mateixa aquest dret, de conformitat amb el que es preveu en l'article 9 de la Llei orgànica 1/1996, de 15 de gener, de protecció jurídica del menor, que modifica l'article 154 de la Llei 26/2015, de 28 de juliol, de modificació del sistema de protecció a la infància i a l'adolescència.

En els casos en què existeix desacord entre les persones progenitores o els responsables legals, el centre educatiu, conjuntament amb la Inspecció Educativa, els assessorarà atenent a l'interès superior de la persona menor d'edat, de manera que es pugui garantir al màxim el desenvolupament de la seva personalitat d'acord amb la seva identitat de gènere.

6.- Actuacions generals

Les actuacions generals que s'han de dur a terme són les següents:

- a) Integrar la perspectiva de coeducació en tots els àmbits del centre.
- b) Establir pautes d'actuació per al ple reconeixement i respecte de la identitat de gènere o expressió de gènere manifestada, així com per a la inclusió educativa de l'alumnat trans* o amb variant d'expressió de gènere.
- c) Incloure accions informatives i de sensibilització sobre diversitat sexual, de gènere i familiar.
- d) Coordinar-se amb el Servei d'acompanyament i assessorament LGTBI, a través de l'Institut per a la Convivència i l'Èxit Escolar.
- e) L'alumnat trans* podrà accedir a banys i vestuaris d'acord amb la seva identitat de gènere.
- f) A l'efecte de promoure el benestar de l'alumnat trans*, el centre, d'acord amb les seves possibilitats, ha de facilitar la figura d'una persona per fer un acompanyament més personalitzat, la qual ha de comptar amb el consentiment de la persona individual subjecte del procés.

Aquesta figura pot ser qualsevol persona de la comunitat educativa que triï la persona subjecte del procés.

g) En el cas de sospita o denúncia d'assetjament, el Protocol d'assetjament s'ha d'activar de forma immediata.

h) El centre ha de procurar, en la mesura de les seves possibilitats, situar a les primeres hores del matí o a la darrera hora de l'horari escolar les classes d'educació física dels cursos amb alumnat trans* i ha de permetre que aquest alumnat dugui el xandall tot el dia. En el cas d'al·lots trans* que usin binder habitualment, s'ha d'informar el professorat d'educació física que això pot produir incidències cardiovasculars respiratòries, hematomes i malestar general.

7.- Accions concretes

Pel que fa a actuacions més concretes, són les següents:

a) La comunitat educativa ha de dirigir-se a l'alumnat trans* amb respecte, pel nom i pronom escollit.

b) L'alumnat trans* és lliure d'escollir la seva vestimenta. Si existeix l'obligatorietat de dur uniforme, podrà vestir d'acord amb la seva identitat de gènere.

c) L'alumnat trans* podrà accedir a banys i vestuaris d'acord amb la seva identitat de gènere.

d) A l'efecte de promoure el benestar de l'alumnat trans*, el centre, d'acord amb les seves possibilitats, ha de facilitar la figura d'una persona per fer un acompanyament més personalitzat, la qual ha de comptar amb el consentiment de la persona individual subjecte del procés.

Aquesta figura pot ser qualsevol persona de la comunitat educativa que triï la persona subjecte del procés.

e) En el cas de sospita o denúncia d'assetjament, el Protocol d'assetjament s'ha d'activar de forma immediata.

f) El centre ha de procurar, en la mesura de les seves possibilitats, situar a les primeres hores del matí o a la darrera hora de l'horari escolar les classes d'educació física dels cursos amb alumnat trans* i ha de permetre que aquest alumnat dugui el xandall tot el dia. En el cas d'al·lots trans* que usin binder habitualment, s'ha d'informar el professorat d'educació física que això pot produir incidències cardiovasculars respiratòries, hematomes i malestar general.

8.- Mesures organitzatives i educatives que cal adoptar al centre

Tenint sempre present l'interès dels alumnes, i d'acord amb el pare, la mare o els representants legals en el cas de menors d'edat, la direcció del centre ha de fer efectives les mesures concretes en l'article 22 de la Llei 8/2106 que s'han acordat amb la família:

1. Nom sentit

S'ha d'indicar a la comunitat educativa del centre que es dirigeixi a l'alumne o alumna pel nom amb el qual es vol identificar. S'ha de respectar el seu dret a emprar aquest nom en totes les activitats docents i extraescolars que es duguin a terme al centre, incloent-hi els exàmens o proves d'avaluació.

S'ha d'adequar la documentació administrativa del centre docent (llistes, butlletí informatiu de qualificacions, carnet d'estudiant, etc.) a fi de tenir en consideració el nom i el gènere amb el qual se sent identificat l'alumne o l'alumna; sense perjudici que en els documents oficials d'avaluació de l'alumne o l'alumna, i fins que legalment procedeixi, es mantenguin les dades d'identitat registrals a efectes oficials. Amb aquesta finalitat s'han de seguir les passes següents:

a) El pare, la mare o tutors legals de l'alumne o alumna (si és menor d'edat) han de formular la petició de canvi de nom d'acord amb el model que consta com a annex 3 o annex 4 —segons escaigui— a la direcció del centre.

En el model de sol·licitud s'hi fa constar expressament el compromís de les persones signants de notificar al centre el canvi de nom de l'alumne o alumna quan aquest sigui efectiu en el DNI.

La sol·licitud s'ha de presentar signada conjuntament pel pare i la mare o tutors legals (si ambdós tenen la pàtria potestat de l'alumne o alumna). En el cas que en la sol·licitud consti una sola signatura (la del pare o la de la mare o tutor legal), la persona signant ha d'emplenar un document de declaració de responsabilitat en què exposi per escrit els motius pels quals tramita unilateralment la petició. En aquest cas, hi ha d'adjuntar la documentació acreditativa de les raons al·legades (annex 4).

b) En els centres sostinguts amb fons públics, la direcció del centre ha de comprovar la documentació rebuda i n'ha de trametre un còpia a l'òrgan responsable de l'aplicació per a la Gestió Educativa de les Illes Balears (GestIB) —annex 5— perquè es facin els canvis oportuns a fi i efecte de possibilitar que el nom volgut consti en els llistats i en la documentació interna del centre, sense perjudici que el nom oficial (mentre sigui diferent del volgut) consti als documents oficials que tinguin efectes en altres instàncies externes al centre docent, especialment els que es consideren documents oficials d'avaluació (annex 9).

c) Una vegada tramesos els canvis al GestIB, la direcció ho ha de posar en coneixement del Departament d'Inspecció Educativa.

d) L'òrgan responsable del GestIB ha d'informar la direcció del centre tan aviat com el canvi de nom s'hagi fet efectiu a la base de dades.

e) En el moment que el nom volgut passà a ser oficial a tots els efectes i es reflectís al DNI de l'alumne o alumna, la direcció del centre ho ha de comunicar a l'òrgan responsable del GestIB (o organisme responsable en els centres privats) i al Departament d'Inspecció Educativa.

2. Imatge i vestimenta

S'ha de respectar la imatge física dels alumnes trans i la lliure elecció de la seva indumentària. S'ha de garantir, en qualsevol cas, la llibertat en l'ús de la vestimenta amb la qual l'alumne o alumna, per raó del seu gènere, s'identifica. Així mateix, si al centre existeix l'obligatorietat d'usar un uniforme diferenciat per sexes, se li ha de reconèixer el dret de dur el que correspongui en funció de la identitat sexual manifestada.

3. Agrupaments

S'ha d'evitar dur a terme al centre activitats diferenciades per sexe. Si en alguna ocasió estigués justificada aquesta diferenciació, el professorat ha de tenir en consideració el gènere amb el qual l'alumna o l'alumne s'identifica. Els centres on hi hagi aules diferenciades per sexe també han d'adequar-se a aquest protocol.

4. Instal·lacions

S'ha de garantir que els alumnes trans tinguin accés als banys i vestidors que els correspongui d'acord amb la seva identitat de gènere.

5. D'altres

Aquestes mesures, juntament amb altres que els centres docents adoptin en virtut de l'autonomia que la legislació els atorga, s'han d'incorporar al pla de convivència de cada centre, sense perjudici de les competències del claustre del professorat i del consell escolar en relació amb la seva aprovació, avaluació i informació.

9.- Actuacions de sensibilització, assessorament i formació dirigides a la comunitat educativa

Amb caràcter orientatiu, i en funció de les necessitats detectades (annex 1), es recomanen les actuacions dirigides a la comunitat educativa següents:

- a) Actuacions d'informació i sensibilització sobre diversitat afectiva sexual i de gènere dirigides a l'alumnat, amb especial atenció al reconeixement i la normalització de la realitat trans; incloent-hi activitats d'autoconeixement, coneixement mutu, empatia, estima i comunicació per afavorir la cohesió del grup.
- b) Actuacions formatives dirigides als equips directius, als orientadors, als equips docents i a la persona coordinadora de la comissió de convivència relacionades amb la diversitat sexual, fent especial èmfasi en el coneixement de la realitat trans. Aquestes formacions cal que s'articulin a través dels centres de professorat (CEP).
- c) Actuacions de sensibilització, informació i assessorament dirigides a les famílies i les associacions de mares i pares dels centres relacionades amb la diversitat sexual i de gènere, el desenvolupament evolutiu en la infància i l'adolescència, els estils educatius, etc.

Per al desenvolupament d'aquestes actuacions el centre docent pot comptar amb l'assessorament dels centres de professorat (CEP), de l'Institut per a la Convivència i l'Èxit Escolar, el Servei d'Atenció a la Diversitat, el Departament d'Inspecció Educativa i d'altres institucions (Ben Amics, associació LGTBI de les Illes Balears, i altres entitats col·laboradores).

La Conselleria d'Educació i Universitat ha de promoure activitats formatives adreçades al professorat, als equips directius i, preferentment, al personal dels serveis d'orientació, sense perjudici d'aquelles que els centres puguin planificar i dur a terme en virtut de la seva autonomia.

En el cas que l'assessorament el facin entitats externes a la Conselleria d'Educació i Universitat i impliqui una despesa per a un centre docent públic, cal tenir en compte la normativa sobre gestió econòmica.

10. Inclusió en els plans específics de coordinació pedagògica.

En els plans específics de coordinació* cal tenir en compte l'intercanvi d'informació referent a l'alumnat objecte d'aquest Protocol, amb un esment especial derivat del fet que, mentre no es pugui fer efectiu el canvi de nom en els documents registrals corresponents, els noms que han de figurar en els documents oficials no es correspondran amb aquells amb què s'identifiquen aquests alumnes en el seu entorn de relació i que han adoptat lliurement. Els equips directius, com a responsables de coordinar el disseny i la realització dels plans específics de coordinació, amb la col·laboració dels Serveis d'Orientació, han de tenir un

esment especial a incloure les referències pertinents i garantir que l'intercanvi d'informació entre etapes es fa de manera efectiva.

El Departament d'Inspecció Educativa ha de supervisar els processos de coordinació i n'ha de fer l'assessorament.

11.- Mesures de prevenció, detecció i intervenció davant possibles casos de discriminació, assetjament escolar, violència de gènere o maltractament infantil per identitat de gènere.

1. Els centres han d'establir les mesures necessàries per prevenir i intervenir davant les conductes de discriminació, exclusió, agressió, fustigació o de possible assetjament escolar, violència de gènere o maltractament infantil que poguessin produir-se i incloure-les en el seu pla de Convivència. Els centres han d'activar si escau el protocol d'assetjament escolar corresponent. Tot això sense perjudici de les mesures correctores que calgui adoptar davant conductes que atemptin contra la dignitat personal d'altres membres de la comunitat educativa, especialment quan hi hagi present un component sexual, homòfob o trànsfob, d'acord amb el Decret 121/2010, de 10 de desembre, pel qual s'estableixen els drets i els deures dels alumnes i les normes de convivència als centres docents no universitaris sostinguts amb fons públics de les Illes Balears.

2. Qualsevol membre de la comunitat educativa que tingui coneixement o sospites d'una situació d'assetjament escolar, violència o maltractament infantil sobre algun alumne o alumna per identitat de gènere, conforme al que estableix la normativa esmentada, té l'obligació de comunicar-ho a un professor o professora, el tutor o tutora, la persona responsable de l'orientació al centre o a l'equip directiu, segons el cas. En qualsevol cas, la persona receptora de la informació ha d'informar immediatament el director o directora o, en la seva absència, un membre de l'equip directiu.

3. En aquells casos en els quals, a causa de l'actitud del pare, la mare o l'entorn familiar cap a la identitat de gènere de l'alumne o alumna, es detecti algun dels indicadors de maltractament recollits en el full de detecció i notificació del Registre Unificat de Maltractament Infantil de les Illes Balears (RUMI) s'ha de tramitar d'acord amb allò establert en el Protocol marc interdisciplinari d'actuacions en casos de maltractament infantil a les Illes Balears.

12. ANNEXOS

G CONSELLERIA
O EDUCACIÓ
I I UNIVERSITAT
B DIRECCIÓ GENERAL
/ INNOVACIÓ
I COMUNITAT EDUCATIVA

ANNEX 8 GLOSSARI

Disfòria de gènere. Es refereix a l'ansietat, fins i tot angoixa, associada al conflicte entre la identitat de gènere que es té i el sexe morfològic, ansietat agreujada per la percepció social del gènere d'una persona en funció del sexe registral que es reflecteix en la documentació i en la vida diària, i que pot dur aquestes persones transsexuals, sobretot víctimes d'actes transfòbics, al suïcidi. En la infància i l'adolescència primerenca, en no poder diagnosticar, actualment, de *transsexualitat*, s'empra el terme *disfòria de gènere*. No totes les persones transsexuals pateixen disfòria de gènere.

Persona transsexual. Persona amb sexe morfològic, sexe fisiològic o d'assignació masculí o femení, però que té identitat de gènere i s'identifica de forma estable i permanent amb el gènere contrari al d'assignació. Una persona transsexual pot ser heterosexual, homosexual o bisexual.

Expressió de gènere. És la manera que tenen les persones de comunicar el propi gènere als altres amb la vestimenta i el comportament. Cada persona pot entendre i expressar el seu gènere de forma diferent, sortint del binarisme *home/dona* o *masculí/femení*.

Gènere. El gènere es refereix als conceptes socials en relació amb les funcions, els comportaments, les activitats i els atributs que cada societat considera apropiats per als homes i les dones. Les diferents funcions i comportaments poden generar desigualtats de gènere, és a dir, diferències entre els homes i les dones que afavoreixen sistemàticament un dels dos grups. Al seu torn, aquestes desigualtats poden crear iniquitats entre els homes i les dones pel que fa tant al seu estat de salut com al seu accés a l'atenció sanitària.

Identitat de gènere. Fa referència al conjunt de regles i convencions establertes per la societat que defineixen les pautes de comportament que han de seguir les persones d'un o un altre sexe (rol sexual social). També hi ha persones la identitat de gènere de les quals és una barreja de tots dos o cap. De vegades la identitat de gènere no coincideix amb el sexe biològic assignat en néixer. En unes altres paraules, és el sentiment intern de cada persona de pertinença a un sexe determinat. La identitat de gènere és el reconeixement que una persona fa sobre el seu *jo* o del seu *si mateix* com a home o com a dona (reconeixement basat en la interacció de les característiques, valors i creences que una cultura específica ha establert com apropiades per a un o un altre sexe) i la significació personal que cada home o dona elabora sobre aquestes significacions a partir de la pròpia història de vida.

Intersexualitat. Les persones intersexuals són aquelles que neixen amb alguna classe d'ambigüitat genital. Moltes de vegades es tracta simplement que l'aparença dels genitals

no respon a l'estàndard del que es considera "normal". En canvi, la persona transsexual és la que té una morfologia corporal (no només genital) que no coincideix amb la identitat de gènere sentida com a home o com a dona.

Orientació sexual. Es tracta de cap a quina persona es dirigeix el desig. L'objecte del desig és variable i la forma en què s'orienta és el que defineix l'orientació sexual. És la direcció que pren la necessitat de satisfacció sexual, ja sigui a través de gestos o d'anhelos. Generalment es presenta en la mateixa direcció que la necessitat de vinculació afectiva. Hi ha tres orientacions del desig (sexuals): *homosexual*, *bisexual* i *heterosexual*. En unes altres paraules, és la facultat de sentir desig, afecte o atracció física o afectiva per una persona —amb independència de dur a terme o no pràctiques sexuals amb aquesta— de sexe diferent (orientació sexual heterosexual), del mateix sexe (orientació sexual homosexual) o amb independència del seu sexe (orientació sexual bisexual).

Sexe. Realitat complexa, integrada per factors cromosòmics, gonadals (sexes morfològic) i hormonal. Es diferencia del sentiment intern de pertinença a un sexe determinat (identitat de gènere), així com de la percepció social del sexe d'una persona en funció dels rols o comportaments d'aquesta en relació amb els altres (gènere), conceptes tots ells independents de l'orientació sexual o orientació del desig. El sexe registral correspon al sexe inscrit al Registre Civil, que es basa, per mera apreciació visual dels genitals, en el sexe morfològic.

Sexe biològic. Resultat de la integració dels diferents nivells de sexuació (genètic, gonadal, hormonal, etc.) i dona lloc a dues categories: nin i nina, home i dona, i s'assigna en el moment del naixement.

Transfòbia. És la por, odi o rebuig cap a les persones transsexuals. Es manifesta de moltes maneres: estigmatització (etiquetatge social basat en prejudicis i estereotips), discriminació (acomiadaments encoberts, no promoció en el lloc de treball, depreciació del valor social de les persones transsexuals, les seves parelles i famílies, etc.), aïllament (rebuig afectiu per familiars i amigats, companys i companyes de feina, etc.), desigualtat jurídica, violència (agressions verbals i físiques), etc.

Transgènere. Persona que s'identifica amb el gènere oposat i duu a terme una transició social cap a una aparença del sexe contrari. Normalment no recorren a una intervenció quirúrgica.

Transsexualitat. Definida per la Llei 3/2007 com "l'existència de dissonància entre el sexe morfològic o gènere fisiològic inicialment inscrit i la identitat de gènere sentida pel sol·licitant o sexe psicosocial, així com l'estabilitat i persistència d'aquesta dissonància".

Altres definicions parlen d'una conseqüència d'aquesta dissonància: el desig de viure i ser acceptat com un membre del sexe oposat, generalment acompanyat pel desig de modificar mitjançant mètodes hormonals o quirúrgics el propi cos per fer-lo tan congruent com sigui possible amb el sexe sentit com a propi.

Transvestisme. És el fet extern de vestir roba del sexe oposat, el qual pot ser un tipus de fetitxisme o fins i tot una expressió artística (transformisme). És independent de la identitat de gènere i de l'orientació sexual, que són fets interns, consubstancials a la persona.

Rectificació registral del sexe legal. Permet el canvi de la menció de sexe en els documents oficials a partir dels 18 anys, incloent-hi el Registre Civil i el DNI, sempre que es compleixin els requisits exposats en la Llei 3/2007. En el cas de menors transsexuals s'ha aconseguit el canvi de nom a l'Estat en pocs casos, però sempre amb el consentiment de pares, mares o tutors legals.

La Llei 3/2007, de 15 de març, reguladora de la rectificació registral de la menció relativa al sexe de les persones. Estableix que en els supòsits de transsexualitat la modificació de les mencions de sexe (sexe registral) i nom en la inscripció de naixement, es faci a través d'un expedient governatiu del Registre Civil —que no té natura administrativa—, amb intervenció del Ministeri Fiscal i resolució judicial.

**DESCRIPCIÓ DELS SIGNES OBSERVATS EN RELACIÓ AMB EL
DESENVOLUPAMENT PERSONAL, SOCIAL I LA IDENTITAT DE GÈNERE**

(Els professionals que per raó del càrrec hagin de conèixer el contingut d'aquest informe n'han de garantir la confidencialitat. Les unitats administratives en les quals es dipositi l'expedient són responsables de la seva guarda i custòdia.)

CURS ESCOLAR:**Data de l'informe:****1. DADES DE L'ALUMNE/A**

Alumne/a:

Data de naixement:

Centre:

Nivell escolar:

Tutor/a:

2. SIGNES OBSERVATS

- Especialment, una marcada incongruència entre el sexe que sent o expressa i el que té assignat.
- Desig de ser de l'altre sexe, insistència que ell o ella és del sexe oposat a l'assignat o fins i tot demana que se l'anomeni per un nom que l'identifiqui amb el sexe sentit.
- Dificultat per socialitzar amb els companys, poca participació en les activitats de l'aula i aïllament social.
- Preferència persistent per exercir el rol de l'altre sexe o fantasies referents a pertànyer a l'altre sexe, per exemple, en el joc simbòlic.
- Preferència per les joguetes, jocs o activitats habitualment emprats o practicats pel sexe oposat.
- Una marcada preferència per companys de joc del sexe oposat.
- Manifestacions de disconformitat o disgust per l'anatomia sexual que li és pròpia i atribuïda i desig de posseir caràcters sexuals, tant primaris com secundaris, corresponents al sexe que sent o fa seu.
- (*En nins*) Tendència i preferència a disfressar-se o utilitzar vestits femenins.

- (*En nins*) Tendència a rebutjar les joguetes, jocs i activitats típicament masculins i a evitar jocs que impliquen o generen reaccions brusques.
- (*En nines*) Preferència per vestir només robes masculines i una negativa o resistència a vestir robes típicament femenines.
- (*En nines*) Tendència a rebutjar les joguetes, jocs i activitats típicament femenins i tendència a participar en activitats i jocs socialment atribuïdes a nins.
- Tot això va associat a un important malestar que sol generar en l'infant irritabilitat, alteració de l'estat d'ànim, aïllament, una negativa a voler anar a l'escola, deteriorament social i afecta altres àrees importants de la vida quotidiana.
- Aquesta incongruència entre el sexe que sent o expressa i el que té assignat és consistent i preval al llarg del temps, encara que és possible que, en alguns casos, aquesta tendència no se sostengui al llarg del temps, sense que s'arribi a confirmar definitivament un cas de disfòria de gènere, i el o la menor pugui tornar a adoptar el rol del sexe assignat.

En joves i adolescents:

- Incongruència entre el sexe que sent o expressa i els seus caràcters sexuals primaris o secundaris, desenvolupats o prevists en aquesta etapa evolutiva.
- Desig fort per desprendre's dels caràcters sexuals propis, primaris o secundaris, a causa d'una marcada incongruència amb el sexe que sent o expressa, així com un desig d'impedir el desenvolupament dels caràcters sexuals secundaris propis de la seva edat cronològica, si aquests encara no s'han desenvolupat.
- Desig fort de posseir els caràcters sexuals, tant primaris com secundaris, corresponents al sexe que sent com a propi, encara que aquesta tendència no sigui objectiva en tots els casos.
- Desig marcat i persistent de ser de l'altre sexe i de rebre un tracte com a tal.
- Forta convicció que té els sentiments i les reaccions típiques d'un sexe diferent a l'assignat al moment de néixer.
- Aquesta incongruència entre el sexe que sent o expressa i el que té assignat ha estat consistent, prevalent i sostinguda al llarg del temps, durant un mínim de sis mesos.

Observacions:

3. ACTUACIONS

- Respecte de la família, s'ha de convocar una reunió amb els tutors legals per:
 - a) Informar-la de les observacions fetes i donar-los a conèixer el Protocol.
 - b) Informar-la dels recursos existents, recollits a l'annex 6.
 - c) Acordar les mesures de l'apartat 5 d'aquest Protocol que es duran a terme (annex 2).

- Respecte del centre, s'han d'adoptar les mesures de sensibilització, assessorament i formació dirigides a la comunitat educativa, previstes a l'apartat 6 del Protocol, que es vulguin dur a terme. Per això, s'han de:
 - a) Tenir en compte les aportacions dels equips docents, dels òrgans de coordinació docent i, sobretot, de la comissió de convivència.
 - b) Acordar aquestes mesures al claustre.

4. LLOC, DATA I SIGNATURA

_____, ____ de _____ de 201__

Nom i llinatges del tutor/a del centre:

Nom i llinatges de l'orientador/a:

[rúbrica]

[rúbrica]

G CONSELLERIA
O EDUCACIÓ
I I UNIVERSITAT
B DIRECCIÓ GENERAL
/ INNOVACIÓ
I COMUNITAT EDUCATIVA

ANNEX 9

DOCUMENTS OFICIALS D'AVALUACIÓ QUE HAN D'APARÈIXER AMB EL NOM OFICIAL (DNI)

DOCUMENTS OFICIALS D'AVALUACIÓ A EDUCACIÓ PRIMÀRIA

Ordre de la consellera d'Educació, Cultura i Universitats de 6 de març de 2015 sobre l'avaluació de l'aprenentatge dels alumnes de l'educació primària a les Illes Balears

“Article 16. Documents oficials d'avaluació

1. Els documents oficials d'avaluació són els següents:

- a) L'expedient acadèmic.
- b) L'historial acadèmic.
- c) Les actes d'avaluació de final de curs.
- d) Els documents derivats de les avaluacions individualitzades.
- e) Si és el cas, l'informe personal per trasllat.

2. Els documents oficials d'avaluació han de recollir sempre la norma de l'Administració educativa que estableix el currículum corresponent, han de ser visats pel director del centre i han de dur les signatures autògrafes de les persones que correspongui en cada cas. Al seu costat hi ha de constar el nom i els cognoms del signant, així com la referència al càrrec o a l'atribució docent. Aquests documents poden ser substituïts pels equivalents en suport informàtic, d'acord amb el punt 9 de la disposició addicional quarta del Reial decret 126/2014.

3. L'historial acadèmic i, si escau, l'informe personal per trasllat es consideren documents bàsics per garantir la mobilitat dels alumnes per tot el territori de l'Estat.

Quan aquests documents hagin de tenir efecte en una comunitat autònoma on no sigui cooficial la llengua catalana, el centre els ha de traduir al castellà, d'acord amb l'article 36.3 de la Llei 30/1992, de 26 de novembre, de règim jurídic de les administracions públiques i del procediment administratiu comú.

4. La Direcció General d'Ordenació, Innovació i Formació Professional ha d'establir els models dels documents oficials d'avaluació mitjançant una resolució.”

ANNEX 2

ACORDS PRESOS AMB LA FAMÍLIA¹

- Canvi de nom (annex 3 o 4): adequar la documentació administrativa del centre docent, sense perjudici que als documents oficials d'avaluació de l'alumne o l'alumna, i fins que legalment procedeixi, es mantenguin les dades d'identitat registrals a efectes oficials.

S'ha informat que per efectuar un canvi de nom a efectes oficials s'han d'adreçar al Registre Civil d'acord amb la Llei 3/2007, de 15 de març, reguladora de la rectificació registral de la menció relativa al sexe de les persones.

- Llibertat en l'ús de la vestimenta amb la qual l'alumne o l'alumna, per raó del seu gènere, s'identifica.
- Accés als banys i vestidors que li corresponguin d'acord amb la seva identitat de gènere.
- Altres mesures acordades:

.....
.....
.....

Nom i llinatges dels tutors legals:

Nom i llinatges de l'orientador/a:

[rúbriques]

[rúbriques]

¹ D'acord amb el punt 5 del Protocol.

ANNEX 3

SOL·LITUD DE CANVI DE NOM AL SISTEMA EDUCATIU DE LES ILLES BALEARS AMB MOTIU D'UN CANVI EN LA IDENTITAT DE GÈNERE
--

Nom i llinatges (mare, pare o tutor/a legal 1):

Nom i llinatges (mare, pare o tutor/a legal 2):

DNI (mare, pare o tutor/a legal 1):

DNI (mare, pare o tutor/a legal 2):

SOL·LICIT/SOL·LICITAM

Que es canviï el nom del meu fill / de la meva filla en tota la documentació interna del centre d'acord amb el que figura com a *nom volgut* en el punt 2 d'aquest document, a l'espera que es canviï el nom de manera oficial en el document nacional d'identitat.

Així mateix, em compromet / ens comprometem a notificar al centre qualsevol canvi en aquesta situació, així com a informar del canvi de nom quan aquest s'hagi formalitzat en el DNI.

DADES DE L'ALUMNE/A

Nom oficial¹ de l'alumne/a, que apareix en el DNI en el moment de la petició:

Nom volgut de l'alumne/a:

Sexe sentit per part de l'alumne/a:

Centre on està escolaritzat:

Curs en què està escolaritzat:

Lloc i data:

[rúbrica de la mare, pare o tutor/a legal 1]

[rúbrica de la mare, pare o tutor/a legal 2]

[registre d'entrada i segell del centre]

**DIRECCIÓ GENERAL DE PLANIFICACIÓ, ORDENACIÓ I CENTRES (GESTIB).
DEPARTAMENT D'INSPECCIÓ EDUCATIVA**

¹ En cas que l'alumne/a no disposi de DNI s'ha de fer constar el nom amb el qual apareix identificat/da a l'oficina de registre corresponent.

ANNEX 4

**DECLARACIÓ JURADA EN EL CAS DE CONSTAR NOMÉS LA SIGNATURA D'UN DELS
TUTORS LEGALS A L'IMPRÈS DE SOL·LICITUD (CURS ESCOLAR 20...-20...)**

_____, pare, mare o tutor/a legal de
l'alumna/e _____,

SOL·LICIT:

Que es formalitzi el canvi de nom en els documents interns de centre del meu fill/la meva filla sense fer constar la signatura de l'altre progenitor/a o tutor/a legal. Els motius d'aquesta omisió són els que expòs a continuació:

EM COMPROMET, d'acord amb els articles 154 i 156 del Codi civil, a informar el progenitor/a o tutor/a legal absent de les decisions adoptades en l'àmbit acadèmic.

I perquè així consti, als efectes oportuns sign aquest document.

_____, ____ d _____ de 2016

La mare, el pare, o el tutor/la tutora legal

[rúbrica]

**DIRECCIÓ GENERAL DE PLANIFICACIÓ, ORDENACIÓ I CENTRES (GESTIB)
DEPARTAMENT D'INSPECCIÓ EDUCATIVA**

ANNEX 5

SOL·LICITUD DEL DIRECTOR/A DE CANVI DE NOM

_____, director/a

del centre docent,

FAIG CONSTAR:

Que el nom de l'alumne/a és el nom amb el qual s'identifica, per la qual cosa,

SOL·LICIT:

El canvi de nom en l'àmbit intern del centre. A aquest efecte us tramet, adjunta, la demanda feta per la família de l'alumne/a.

_____, ____ d _____ de 2016

[rúbrica]

DIRECCIÓ GENERAL DE PLANIFICACIÓ, ORDENACIÓ I CENTRES (GESTIB)

ANNEX 6

RECURSOS EXISTENTS

- Equip interdisciplinari d'atenció a la transsexualitat. Conselleria de Salut.
- Associació de Lesbianes, Gais, Trans, Bisexuals i Intersexuals de les Illes Balears Ben Amics (benamics@benamics.com, tel. 608 366 869).
- Chrysallis, Associació de Famílies de Menors Transexuals (web: www.chrysallis.org.es, a/e: baleares@chrysallis.org.es, tel.: 667 504 696 / 666 724 4337)

ALTRES RECURSOS PER AL SUPORT DOCENT

PLATERO MÉNDEZ, RAQUEL (LUCAS). *Trans*exualidades. Acompañamiento, factores de salud y recursos educativos*. Edicions Bellaterra.

Abrazar la diversidad. Propuestas para una educación libre de acoso homofóbico y transfóbico:
http://www.inmujer.gob.es/actualidad/NovidadesNuevas/docs/2015/Abrazar_la_diversidad.pdf

GÓMEZ, EMILIO i PLATERO, RAQUEL. *Herramientas para combatir el bullying homofóbico*

G CONSELLERIA
O SERVEIS SOCIALS
I I COOPERACIÓ
B
/

G CONSELLERIA
O EDUCACIÓ
I I UNIVERSITAT
B
/

G CONSELLERIA
O SALUT
I
B
/

ANNEX 7 CLÀUSULA DE PROTECCIÓ DE DADES

Nom:		Llinatges:	
Data de naixement:		Edat:	
Domicili:			
Localitat:		Codi postal:	
Telèfon fix:		Telèfon mòbil:	

D'acord amb la Llei orgànica 15/1999, de 13 de desembre, de protecció de dades de caràcter personal, les vostres dades personals i del vostre fill o filla s'incorporaran i es tractaran al Registre d'Atenció Primerenca, Desenvolupament i Salut Mental a Menors amb la finalitat de proporcionar-li accés als seus programes.

Per coordinar l'atenció multidisciplinària i agilitzar les actuacions com a part del programa és necessària la vostra autorització per cedir les dades personals i de salut del vostre fill o filla (limitant la informació a aquella estrictament necessària en cada cas) als organismes del Servei de Salut de les Illes Balears dependents de la Conselleria de Salut, als organismes dependents de la Conselleria d'Educació i Universitat i als diferents equips dels serveis socials dependents tant de la Conselleria de Serveis Socials i Cooperació com de l'Institut Mallorquí d'Afers Socials, del Consell Insular de Menorca, del Consell Insular d'Eivissa i del Consell Insular de Formentera, segons correspongui. Així mateix, us inform que qualsevol professional que intervengui en qualsevol fase del tractament de dades està obligat a guardar-ne secret professional.

Els responsables dels fitxers als quals s'incorporen les dades de caràcter personal són la Conselleria d'Educació i Universitat, la Conselleria de Serveis Socials i Cooperació i el Servei de Salut de les Illes Balears.

Podeu exercir el vostre dret d'accés, rectificació, cancel·lació i oposició davant qualsevol de les unitats d'atenció al ciutadà dels responsables dels fitxers.

En firmar aquest document, autoritzau les cessions descrites més amunt.

El titular de la pàtria potestat (pare, mare o tutor/a) o representant legal:

Nom i llinatges:

Número del document d'identitat:

Així mateix, com a representant legal, manifest sota la meva responsabilitat que en la data d'aquesta autorització no existeix cap circumstància que pugui afectar la validesa de la representació legal de la persona interessada. Igualment, en el cas que l'autorització la faci un dels progenitors del menor, manifest que actuu en l'exercici ordinari de la pàtria potestat, sempre amb el coneixement i consentiment de l'altre progenitor, d'acord amb l'article 156 del Codi civil.

_____, ____ d _____ de 20__

[rúbrica]